

REZUMAT

Cuvinte cheie: grădina tradițională, motive vegetale, grădină flori, *Amaranthus hypocondriacus* L, *Aster novae-angliae* L, *Aster novi-belgii* L, *Chrysanthemum indicum* L, *Dahlia hybrida* Hort., *Zinnia elegans* Jack.

Într-o lume din ce în ce mai globalizată, în condițiile resimțirii efectelor sale negative, se pune din ce în ce mai des problema păstrării și afirmării identității naționale, a promovării valorilor naționale autentice. "Specificul național" rămâne un subiect de interes major pentru societatea românească deoarece o identitate națională bine definită, care să ne contureze personalitatea ca națiune, ne poate ajuta să nu ne « pierdem » în ritmul trepidant al vieții de astăzi.

Identitatea națională oferă unui popor forță, prestigiu și mai mult decât toate, un rost. Caracterul specific și forța culturii noastre populare provin, cu siguranță, din firea și natura poporului român, a cărei entitate prezintă, în contextul european, particularități distincte (Pătrașcu, 1984).

Tradițiile, obiceiurile, portul, arta populară etc. fac parte din zestrea lăsată de nenumarate generații, moștenire bogată și extrem de valoroasă, a cărei cunoaștere ne ajută să înțelegem, în primul rând, cine suntem, ca mai apoi, conștienți de inestimabila valoare a acesteia, să o păstrăm și să o transmitem nealterată generațiilor viitoare. Nesocotirea acestui patrimoniu fundamental duce la un dezechilibru între trecut și prezent și face ca orice formă superioară a esteticii românești să rămână un deziderat (Cantacuzino, 1977).

Când vorbim de tradiții, artă populară și gospodărie țărănească, nu putem separa mediul natural de cel antropic. Legătura între construit și peisaj se face gradual, pe mai multe paliere, asigurându-se o trecere firească dintr-o parte în alta. Primul palier este dat de relația dintre gospodărie și loc, legătură care pune în evidență modul armonios al integrării acesteia în cadrul natural. Ansamblul construit relaționează cu mediul înconjurător prin intermediul grădinii - un palier intermediar unde naturalul și antropicul se întrepătrund, formând un tot unitar, pentru ca în final, plantele - elemente ale naturalului - să pătrundă în casă, fie în stare naturală, în buchete, fie stilizate ca elemente de decor (purtătoare de simboluri sau doar ornamentale), pe diverse obiecte de interior.

Lucrarea de față își îndreaptă atenția către grădina tradițională românească, ca *parte din întregul* bine definit al gospodăriei tradiționale, perfect adaptată universului mirific al satului românesc din care a rezultat. Grădina a trezit de-a lungul timpului interesul cercetătorilor și specialiștilor în domeniu, mai ales în ceea ce privește sortimentul de plante utilitare și ornamentale ce o populează. Importanța deosebită pe care au avut-o florile în viața țaranului român, încă din vremuri îndepărtate, este o certitudine. Indiferent de valențele lor - sfinte, medicinale, alimentare sau ornamentale - florile și-au găsit locul în grădina și-n casa țaranului și, mai mult ca sigur, în inima sa.

Numeroase poezii, cântece, legende ori credințe populare românești au în prim plan plantele. De asemenea, frumusețea și perfecțiunea formelor lor, au făcut din ele o veritabilă sursă de inspirație pentru diverse motive decorative ce definesc universul stilistic al casei tradiționale. Astfel, a face cunoscute elementele de originalitate sub toate formele lor de exprimare constituie o misiune importantă care, bine documentată, ajută la păstrarea și mediatizarea acestor bogății de neprețuit.

Cercetările abordate în această teză vizează punctele mai sus menționate, prezentând aspecte generale și particulare, specifice zonei etnografice Moldova de Nord, supusă atenției ca zonă a studiului de caz. Un alt punct important al tezei îl reprezintă sortimentul de plante ornamentale specific grădinii tradiționale, abordat prin prisma varietății speciilor floricole, modului de amplasare, însușirilor în virtutea cărora au intrat în grădina românească etc. Florile cultivate în grădina tradițională sunt frumoase, rezistente, bine adaptate la condițiile ecologice locale, întreținerea lor fiind, de cele mai multe ori, minimă. Aceste atribute deosebit de valoroase au condus la ideea studierii comportării unora dintre ele, în condițiile pedoclimatice din Iași. Speciile rezistente, nepretențioase, care nu solicită întreținere costisitoare și care prezintă capacitate bună de înmulțire (prin autoînsămânțare, desfacerea tufelor, drajoni, butași etc.) se numără printre preferințele locuitorilor de la sate. Parte din acestea au fost aduse în câmpul experimental al disciplinei de Floricultură din cadrul USAMV Iași, pentru a se urmări comportarea lor în condițiile pedoclimatice ale zonei.

Pentru atingerea scopului propus s-au fixat următoarele **obiective majore**:

- analiza zonei etnografice Moldova de Nord din punct de vedere istoric, etnografic și al condițiilor de cadru natural, punând accent pe modul de organizare a gospodăriei tradiționale românești și pe componentele sale construite sau neconstruite;
- identificarea și prezentarea elementelor de inspirație vegetală utilizate pentru decorul exterior și interior al caselor tradiționale existente în arealul zonei etnografice luate în studiu;
- studiul condițiilor de cadru natural al zonei Iași în care s-au desfășurat

cercetările;

- evaluarea comportării în cultură, în condițiile de la Iași, a unor populații locale de la specii floricole cultivate în zona etnografică Moldova de Nord.

Teza de doctorat intitulată **"CULTURA PLANTELOR ORNAMENTALE ÎN GRĂDINILE TRADIȚIONALE ROMÂNEȘTI ȘI REPREZENTAREA LOR ÎN ARHITECTURA POPULARĂ"** este structurată în două părți și cuprinde opt capitole.

Prima parte - STADIUL ACTUAL AL CERCETĂRIILOR - cuprinde două capitole. Capitolul I vizează aspecte legate de gospodaria tradițională, ca rezultat al comuniunii perfecte, ce dăinuie de secole, a țăranului român cu natura. Gospodaria tradițională interesează atât în ceea ce privește spațiile construite (casa, acareturile), cât și cele neconstruite (grădina, ograda) precum și a modului în care acestea relaționează și se interpătrund, creând un tot unitar specific. De asemenea, sunt descrise motivele ornamentale de inspirație vegetală adoptate pentru decorul interior și exterior al caselor tradiționale. Subliniind aspectul natural al grădinii românești, sunt prezentate pe larg, plantele ce și-au găsit locul, de-alungul timpului, în perimetrul său.

Capitolul II prezintă gospodaria tradițională, casa și interiorul țăranesc din acest areal (județele Suceava și Botoșani), punând accent pe elementele particulare ale acestora, în funcție de condițiile geoclimatice și de relief variate, existente pe cuprinsul său.

În partea a II-a, în capitolul III sunt detaliate scopul și obiectivele cercetării precum și metodologia generală de cercetate. În vederea realizării experiențelor s-a optat pentru șase specii considerate reprezentative pentru grădina tradițională românească: *Amaranthus hypocondriacus*, *Aster novae angliae*, *A. novi-belgii*, *Chrysanthemum indicum*, *Dahlia hybrida* și *Zinnia elegans*, la fiecare dintre ele folosindu-se cel puțin câte două populații locale recoltate din grădinile aflate în arealul studiat, și care au constituit materialul biologic utilizat la înființarea experiențelor. Pentru speciile perene (*Aster novae angliae*, *A. novi-belgii*, *Chrysanthemum indicum*, *Dahlia hybrida*) a fost utilizată o schemă experimentală ce a urmărit determinarea influenței irigației și fertilizării foliare, iar pentru cele anuale (*Amaranthus hypocondriacus* și *Zinnia elegans*), schema experimentală a urmărit determinarea influenței irigației și a materialului biologic, asupra creșterii și dezvoltării lor.

Metodele generale de cercetare au fost studiul bibliografic și de teren, studiul de caz, experimentul, observația, comparația, analiza și sinteza.

Pentru speciile floricole studiate, metoda de bază a fost experimentul și a constat în stabilirea factorilor experimentali și a variantelor corespunzătoare acestora. În cadrul fiecărei experiențe s-au realizat observații ce au urmărit evoluția fenomenelor și proceselor legate de creșterea și dezvoltarea plantelor. Ca metode de lucru s-au folosit tehnici de biometrie, analize fiziologice și biochimice (determinarea pigmentilor clorofilieni și carotenoizi, determinarea

substanței uscate, determinarea conținutului de glucide reducătoare) și prelucrarea statistică a datelor obținute.

În capitolul IV sunt prezentate în imagini și comentate pe larg motive inspirate din universul vegetal, utilizate în decorul exterior și interior al caselor din zona studiată. Casele tradiționale din zona Sucevei surprind prin paleta largă de motive ornamentale adoptate. Pitorescul lor derivă din varietatea motivelor, atât ca tipar și mărime, cât și ca mod de reprezentare. Se întâlnesc decorații ce variază de la un desen de floare, la combinații vegetale diverse, de la cele discrete, de mici dimensiuni, de multe ori doar sugerate (întâlnite îndeosebi în cazul construcțiilor din lemn - case, porți, împrejurimi, fântâni), la cele elaborate, adevărate dantelării aplicate, precum în cazul caselor tencuite din Ciocănești.

Spre deosebire de casele din zona Suceava, cele din Botoșani sunt extrem de simple, cu foarte rare și puține elemente decorative la exterior. Văruite de regulă într-o singură culoare, își asigură dinamismul prin ancadramentele ferestrelor, simple sau cu rare motive simplificate.

Capitolul V prezintă scheme de organizare a gospodăriei românești din județele Suceava și Botoșani, precum și aspecte legate de grădina de flori, atât ca mod de amplasare a speciilor ornamentale în perimetrul grădinii, cât și ca sortiment de specii întâlnit în zonele studiate. Gospodăria tradițională din zonele studiate se încadrează în tiparul de organizare al gospodăriei românești, terenul aferent acesteia fiind împărțit în cele două zone funcționale distincte: ogradă și grădina utilitară, existând însă multe deosebiri de la un areal la altul în ceea ce privește numărul și mărimea construcțiilor, volumetria și aspectul acestora, dimensiunea grădinii de flori și, nu în ultimul rând, numărul de specii ornamentale cultivate.

Sortimentul de specii floricole ce asigură decorul de bază al grădinilor tradiționale este compus dintr-o serie de plante anuale și perene "clasice": busuiocul, regina nopții, gălbenelele, crăițele, cârciumăresele, ochiul boului, floarea soarelui, narcisa, laleaua, căldărușa, macul, bujorul, crinul, floxul, lupinul, tufănica, asterul, dalia, gladiola etc. Grădinile din zona Sucevei impresionează atât prin varietatea sortimentului ornamental, cât și prin numărul de exemplare din aceeași specie, spre deosebire de zona Botoșani unde, grădinile conțin mai puține specii de plante și într-un număr redus de exemplare. Dispunerea liberă, inspirată din natură, a plantelor ornamentale, caracteristică grădinii tradiționale, se păstrează și astăzi în grădinile rurale, existând însă și unele diferențe determinate de specificul etnografic al zonei, de condițiile ecopedoclimatice și economice etc.

În capitolul VI sunt prezentate condițiile geografice și pedologice ale cadrului de desfășurare a experiențelor, precum și analiza comparativă a parametrilor climatici - temperatură, precipitații - înregistrați în zonele studiate, în anii de studiu 2011-2014. Acest lucru a fost necesar pentru a cunoaște condițiile pedo-climatice specifice existente în zonele

de unde a fost recoltat materialul biologic. De asemenea, s-a făcut și o caracterizare pedologică generală a principalelor tipuri de sol.

Capitolul VII conține rezultatele obținute în urma experiențelor efectuate, acestea fiind descrise separat, pe fiecare populație locală și specie. Datele înregistrate au fost prelucrate statistic. De asemenea, sunt prezentate rezultatele privind conținutul de pigmenți asimilatori la populațiile de *Aster novae angliae*, *Aster novi-belgii*, *Chrysanthemum indicum* și *Dahlia hybrida precum* și conținutul de glucide solubile din rădăcinile tuberizate din populațiile de *Dahlia hybrida*.

Capitolul VIII prezintă **concluziile** care au fost desprinse din conținutul tezei de doctorat. De asemenea, în acest capitol sunt incluse și **recomandările** cu privire la eficiența aplicării diferitelor tehnologii de cultură la plantele din populațiile studiate.

Teza de doctorat se încheie cu **bibliografia**, care conține lista materialelor documentare consultate în vederea elaborării tezei și care au fost citate în lucrare.